

Niet-Landelijke Commerciële Radio-omroepen
Rozenlaante 3
1251 BW LAREN
bestuur@nlcr.nl
www.nlcr.nl

Aan de Minister van Economische Zaken en Klimaat
Mevrouw M.A.M. Adriaansens
Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC DEN HAAG

ONLINE VERZONDEN VIA INTERNETCONSULTATIE

Laren, vrijdag 28 juni 2024

Betreft: reactie op consultaties bekendmakingsbesluit en veiling NLCO 2024

Geachte mevrouw Adriaansens,

De branchevereniging voor Niet-Landelijke Commerciële Radio-omroepen (NLCR) geeft hierbij haar reactie in het kader van de internetconsultaties “Regeling aanvraag- en veilingprocedure vergunningen niet-landelijke radio-omroep 2024” en het “Besluit bekendmaking veiling vergunningen commerciële niet-landelijke radio-omroep 2024”. Aangezien beide consultaties nauw met elkaar verweven zijn, heeft deze zienswijze betrekking op beide consultaties en wordt deze ook voor beide ingediend.

De NLCR heeft herhaaldelijk bij de minister aangegeven dat het van essentieel belang is voor het voortbestaan van vele ondernemers in het niet-landelijke commerciële domein dat bestaande belangen en businessmodellen ten minste behouden blijven en dat er meer vrijheid in het ondernemen geboden wordt. Zoals bekend verkeert de niet-landelijke commerciële omroep (NLCO) in een moeilijke situatie en staan de huidige businessmodellen onder druk. De branche verkeert al jaren in zwaar weer, terwijl zij continu innoveert in een zoektocht naar werkbare, rendabele niet-landelijke radio, waarbij op diverse vlakken wordt samengewerkt om kosten te reduceren.

Het is van groot belang dat de minister de niet-landelijke radio-ondernemers zo min mogelijk beperkingen oplegt en zoveel mogelijk ruimte biedt om als branche te kunnen innoveren en ondernemen in de komende jaren.

De NLCR is het niet eens met het voornemen van de minister om de kavels voor niet-landelijke commerciële radio-omroepen per 1 september 2025 uit te geven middels een veiling. Dit voornemen is gebaseerd op inmiddels feitelijk onjuiste conclusies en adviezen. Zo

stamt het rapport met aanbevelingen van de commissie Don uit 2020. In de tussentijd hebben zich nieuwe marktomstandigheden voorgedaan die vandaag de dag een ander licht werpen op de totale niet-landelijke radiomarkt.

In het rapport “Naar een toekomstbestendig beleid voor commerciële radio” van de commissie Don uit 2020 wordt de landelijke en niet-landelijke radiomarkt onterecht als vergelijkbare markten beschouwd. In het rapport wordt verwezen naar een uitspraak in de rechtszaak van Kink tegen de tijdelijke verlenging van de landelijke commerciële radiovergunningen. De commissie Don heeft volgens de NLCR onterecht de landelijke en niet-landelijke markt als gelijkaardig bestempeld, wat de voorgenomen veiling zou rechtvaardigen. Beide markten zijn immers totaal verschillend, ondanks dat het beide “radio” betreft. Een simpel vergelijk en deze als gelijkaardig bestempelen doet geen recht aan de feitelijke omstandigheden. Daarnaast zijn de omstandigheden inmiddels dusdanig veranderd dat het nog duidelijker is geworden dat het hier om twee totaal verschillende markten gaat.

Met betrekking tot het argument van “schaarste” zijn er tussen de landelijke en niet-landelijke markt enorme verschillen. Toetreding tot de niet-landelijke markt voor nieuwe partijen blijkt vrij eenvoudig, in tegenstelling tot de landelijke markt waar schaarste wel van toepassing is. Niet-landelijke radio-ondernemers die in de afgelopen jaren de wens hadden om via niet-landelijke kavels uit te zenden, hebben dit kunnen doen, hetzij door overnames of door samenwerkingen. Een recent voorbeeld is GLX Radio, dat sinds kort de uitzendingen van Wild-FM heeft overgenomen op FM-Kavel B02. Ook zonder een veiling hebben zij hun wens om uit te zenden via niet-landelijke (FM) kavels kunnen verwezenlijken.

In het advies om een veiling te organiseren, wordt gesteld dat er sprake is van schaarste. De NLCR zou hier graag gedegen onderzoek naar verlangen om dit vast te kunnen stellen. De NLCR stelt dat er op het toekomstige distributienetwerk DAB+ geen sprake is van schaarste en dat dit in het aflopende FM-distributienetwerk niet of slechts zeer beperkt van toepassing is.

In het rapport “Naar een toekomstbestendig beleid voor commerciële radio” van de commissie Don uit 2020, met een advies voor de commerciële radiomarkt vanaf 2022, zijn aannames gedaan op basis van een markt die zich inmiddels in een andere richting heeft ontwikkeld. Zo is de markt geconfronteerd met een nieuw luisteronderzoek (NMO) waarin met name de kleine radiopartijen hun marktaandeelen significant hebben zien dalen en hun omzetten als sneeuw voor de zon hebben zien verdwijnen.

Daarnaast is er inmiddels een nieuw fenomeen ontstaan waarbij de landelijke commerciële radio-omroepen zich nu ook actief begeven op de niet-landelijke advertentiemarkt. Landelijke partijen kunnen via ip-radio (internetstreams) luisteraars regiogerichte radiocommercials aanbieden. In de praktijk hebben niet-landelijke partijen advertentie-inkomsten (regionale klanten) verloren aan landelijke partijen via digitale zogenaamde ‘Geotargeting’. Het zijn ontwikkelingen die de commissie Don in 2020 ook niet kon voorzien, maar die vandaag de dag realiteit zijn en de niet-landelijke radio-omroepen hard raken.

Ook het SEO-rapport en de aanbevelingen van de ACM, die van groot belang zijn in de voornemens van de minister, hebben geen rekening gehouden met deze marktontwikkelingen. Daarnaast is het de NLCR duidelijk dat het ACM-rapport van 21-12-2023 (waarvan de openbare versie als document bij deze consultatie is gevoegd) en de beantwoording door ACM van de aanvullende vragen op 08-03-2024 tekortschiet. Dit rapport getuigt van een ronduit onvoldoende kennis en inzicht over de markt, de techniek en de werkelijke verhoudingen. Het schetst meermaals een onjuiste en incomplete stand van zaken en biedt ronduit onvoldoende grond voor haar conclusies. Het feit dat om verduidelijking gevraagd moest worden (de conclusies in het rapport lijken elkaar inderdaad tegen te spreken) was hiervoor al een belangrijke indicatie. Helaas is recentelijk al eerder gebleken dat de ACM voor marktanalyse in het radiolandschap tekortschoot (ROT 23/1925, ROT 23/3885).

Gezien de nieuwe en ingrijpend veranderde marktomstandigheden vraagt de NLCR de (nieuwe) minister om met de juiste actuele informatie de juiste beslissing te kunnen nemen en verzoekt om een update van de rapporten van de commissie Don, SEO, ACM en een analyse van een onafhankelijk econoom met betrekking tot 'schaarste'.

De NLCR is van mening dat de minister niet tot een andere conclusie kan komen dan de huidige vergunningen te verlengen tot de afschakeling van de FM.

De NLCR is bereid haar standpunten binnenkort nader toe te lichten en te onderbouwen.

Namens alle individuele leden,

Michael Bartelet
Voorzitter NLCR
michael@nlcr.nl
06-11 316 317

NB – De NLCR onderschrijft de reactie van TiDa (geen lid van NLCR) behalve de conclusies aangaande "MAX 50% DAB+". Hiervan is de NLCR van mening dat er in het digitale domein geen beperking van toepassing mag zijn en pleit voor een ongelimiteerd bezit (100%) om genoemde problemen te voorkomen en marktontwikkelingen te bevorderen. Een kopie van de reactie van TiDa is bijgevoegd als 2 bijlagen.

BIJLAGE 1

REACTIE TIDA B.V. OP CONSULTATIE 'REGELING AANVRAAG- EN VEILINGSPROCEDURE VERGUNNINGEN NIET-LANDELIJKE COMMERCIELE RADIO-OMROEP 2024'

1. MAX 50% DAB+

Artikel 7.1 van de Regeling verwijst naar een beoogde wijziging binnen de 'Tijdelijke regeling gebruiksbeperking commerciële radio-omroep'. Hierin zou opgenomen moeten gaan worden 'Het demografisch bereik van in bijlage 4, tabel 2, genoemde allotments waarin één rechtspersoon vergunningen verwerft of gebruikt, bedraagt tezamen niet meer dan 50 procent'. Dit geplande maximum op 50% DAB+ vormt wederom een beperking die de niet-landelijke sector voor haar kiezen krijgt. Met dit beoogd maximum worden zowel bestaande als potentiële verdienmodellen de nek omgedraaid. TiDa B.V. (TiDa) is faliekant tegen dit voorgenomen nieuwe maximum en wil het volgende inbrengen;

HET IS GEBASEERD OP EEN ONDERMAATS ACM RAPPORT

- a) De minister had een vergaande beleidsmaatregel als deze nooit mogen baseren op het ACM rapport van 21-12-2023 (waarvan de openbare versie als document bij deze consultatie is gevoegd) en de beantwoording door ACM van de aanvullende vragen op 08-03-2024. Dit rapport getuigt van ronduit onvoldoende kennis en inzicht over de markt, de techniek en de werkelijke verhoudingen. Het schetst meermaals een onjuiste en incomplete stand van zaken en biedt ronduit onvoldoende grond voor haar conclusies. Het feit dat om verduidelijking gevraagd moest worden (de conclusies in het rapport lijken elkaar inderdaad tegen te spreken) was hiervoor al een belangrijke indicatie. Helaas is recentelijk al eerder gebleken dat de ACM voor marktanalyse in het radiolandschap tekort schoot.

HET IS NIET NODIG TER VOORKOMING VAN MARKTCONCENTRATIES

- b) Anno 2024 bestaat geen schaarste op DAB+ laag 4. In alle allotments is er sprake van restruimte, die voor een groot deel onbenut blijft. Slechts in 1 allotment (7C-Z) is er sprake van gebruik van DAB-only vergunningen. Daarnaast is de luisteraars concurrentie (het aantal te ontvangen stations) op DAB+ vele malen groter dan op FM. Gezien deze marktsituatie en de hoge kosten die een groot aantal vergunningen met zich meebrengt is het volstrekt onlogisch om te verwachten dat er enige versturende marktconcentratie zou ontstaan. Er zijn momenteel dan ook geen voortekenen van marktconcentratie zichtbaar. Het klopt weliswaar dat de minister met het instellen van een gebruiksbeperking niet hoeft te wachten tot er daadwerkelijk een economische machtspositie is ontstaan, maar het ligt in de rede dat er enige aanleiding moet bestaan om te komen tot een dergelijk besluit dat wel degelijk economisch verkeer hindert. In dit geval wijzen alle indicatoren juist de andere kant op; marktconcentratie op DAB-laag 4 is verder weg dan ooit.
- c) Zelfs als een partij een groot deel van de beschikbare ruimte in laag 4 zou weten te vergaren in de veiling, dan vormt deze nog steeds slechts altijd een kleine speler in het totale radiolandschap. Domeinscheiding is immers reeds aangescherpt middels de recente wijziging *Tijdelijke regeling gebruiksbeperking commerciële radio-omroep* (artikel 3a met bijbehorende bijlage 1) waardoor deze partij zich niet ook nog op andere lagen kan begeven.

- d) Het model van gekoppelde vergunningen maakt marktconcentratie binnen laag 4 al feitelijk onmogelijk. Een groot deel van de DAB+ capaciteit is immers gekoppeld aan FM-vergunningen die gelimiteerd zijn middels de 30% restrictie die hierin geldt. Gezien voorgaande punten a), b) en c) zijn de zorgen van de minister rondom waarborgen van mededinging, in de Toelichting op pagina 71 genoemd als zwaarwegende reden voor het instellen van het maximum, ongegrond.

HET IS NIET NODIG VOOR DOMEINSCHIEDING

- e) Verspreiding van een radioprogramma tot een (bijna) landelijke dekking middels laag 4 zet een station altijd op een achterstand ten opzichte van de lagen die vormgegeven zijn voor landelijke distributie. Laag 4 is, zowel technisch als financieel gezien, niet geoptimaliseerd voor het landelijk doorgeven van eenzelfde programma. De allotments sluiten bijvoorbeeld niet goed aan op elkaar en hebben een niet-economisch aantal opstelpunten wat hoge energiekosten en toezichtskosten met zich meebrengt. Per saldo is laag 4 ongeschikt voor het economisch beconcurreren van de stations in de landelijke DAB+ lagen. Het is daardoor onjuist om te spreken van een, met laag 1, 2, 3 of 9 vergelijkbare, landelijke dekking bij een inzet van alle allotments in laag 4.
- f) Het maximum lijkt vooral toe te willen zien op het voorkomen van domeinscheiding in een mogelijke toekomst waarin FM geringe marktimpact kent en DAB+ dominant wordt. Deze scheiding is in een tijd van grote FM-relevantie immers al afgedekt via de geldende 30% bezitsbeperking op FM. Een dergelijke toekomst is echter niet alleen ver weg, maar ook nog uiterst onzeker gezien de trage ontwikkelingen in luistergedrag. De gevolgen van het instellen van een maximum zullen wel direct in negatieve zin voelbaar zijn voor alle ondernemers in het domein. Hier wordt dus een medicijn overwogen met enorme bijwerkingen voor een ziekte die nog niet bestaat en waarvoor geen tekenen bestaan dat die zich ooit gaat ontwikkelen. De reeds genomen stappen tot domeinscheiding (programmarestictie tot 30% + artikel 3a met bijbehorende bijlage 1 van de *'Tijdelijke regeling gebruiksbeperking commerciële radio-omroep'* zouden dan ook gezien moeten worden als meer dan voldoende om de door adviescollege verdeling frequentieruimte commerciële radio (2020) aangeraden aanscherping van de domeinscheiding te bewerkstelligen. Meer doen dan dit gaat ook voorbij aan wat de radiosector zelf in de dialoogsessies raadzaam en wenselijk achtte.

HET IS ONWENSELIJK

- g) Het aantal potentiële kavelcombinaties dat sneuvelt naar aanleiding van de DAB+ limiet is, door het grote bereik in de allotments, veel groter dan het aantal combinaties dat onmogelijk is ten gevolge van de FM-restrictie op 30%. Met andere woorden; je loopt veel sneller tegen de 50% DAB-limiet aan dan tegen de 30% FM-limiet. Ondernemingsruimte (ook op FM) in de niet-landelijke sector wordt daarmee enorm ingekaderd, terwijl ook adviescollege verdeling frequentieruimte commerciële radio (2020) erkende dat de sector kavels nodig heeft *'... met betere mogelijkheden tot commerciële exploitatie'* (7.3.6, pag. 60/73).
- h) Marktwaardering zoals toegepast door SEO is alleen van betekenis bij (min of meer) gelijkblijvende omstandigheden/kansen. De voorgenomen gebiedsbeperking op DAB+ betekent, zeker in vergelijking met de huidige situatie in de markt, een devaluatie van de vergunningen omdat het de mogelijkheden in de markt kortwiekt. Dit zet gebruik van het door SEO gehanteerde waarderingsmodel, met daaraan gekoppeld de reserveprijzen

voor de veiling, onder druk.

- i) Introductie van het maximum druist verder in tegen één van de onder punt 2.2 van de Toelichting (pag. 34/72) vermelde doelstellingen van de veiling, namelijk eenvoud. Het compliceert de veiling doordat verschillende combinaties van kavels om verschillende redenen onmogelijk worden. Het bedenken van mogelijke scenario's van vergunningscombinaties wordt voor zowel de vormgevers als de gebruikers van de veiling nodeloos ingewikkeld. Dit wordt versterkt door het feit dat Bijlage 1 als bedoeld in artikel 2.5, vierde lid (Model aanvraag) enkel vraagt om het aantal kavels waarvoor een deelnemer een aanvraag indient, zonder dat deze hoeft te specificeren om welke kavels het gaat. Dat maakt elke toets door de minister vooraf over de haalbaarheid van gewenste scenario's onmogelijk.
- j) In het huidige radiolandschap is al te zien dat er bijzonder weinig animo is voor DAB-only vergunningen; slechts 2 van de beschikbare 32 posities (6,25%) worden thans gebruikt. Verlaging van het aantal B-kavels naar 27 zal op zichzelf al leiden tot hogere DAB+ kosten per deelnemer, omdat verwacht mag worden dat het kleinere aantal gekoppelde (pakket-) vergunningen leidt tot minder deelnemers in de allotments. Het aantal beschikbare DAB-only vergunningen gaat al van 32 naar 44. Dit zal in alle allotments gevoeld worden met een gemiddelde prijsstijging van 26% (bij percentueel gelijkblijvende interesse in DAB-only vergunningen) maar kan met name in allotments HOL2404 (Overijssel, 6A) en HOL2406 (Utrecht-Gelderland, 12B) tot de praktisch onwerkbaar situatie leiden dat de kosten van het allotment (12 zenders op 96 Kb/sec) gedragen moeten gaan worden door slechts 4 vergunninghouders. Dat komt neer op een kostenstijging van 50% in Overijssel (6 naar 4 vergunninghouders) en 75% in Gelderland-Utrecht (7 naar 4 vergunninghouders).

Minder gebruikers door de nieuwe kavelindeling leidt dus al tot hogere kosten omdat de (bijna volledig vaste) DAB+ distributiekosten verdeeld gaan worden over minder spelers. Dat is op zichzelf al een negatieve marktontwikkeling, maar dit dreigt door het voorgenomen gebiedsmaximum op DAB+ verder versterkt te worden. Als de mogelijkheden om niet-landelijke initiatieven op DAB+ te verspreiden door het maximum worden ingekaderd is te verwachten dat de leegstand in DAB+ laag 4 nog verder toeneemt en dus de kosten voor de overblijvers nóg verder omhoog gaan. Dit is een rechtstreekse bedreiging van de digitalisatie in laag 4 (voor ook de publieke stations) en ondergraaft de rendabele exploitatie die de Minister (p. 61/72 Veilingregeling) zo van belang vindt. Beleid zou juist gericht moeten zijn op het stimuleren van DAB+ gebruik in laag 4 om ervoor te zorgen dat de leegstand niet vergroot maar juist verkleind wordt. Dat bereik je niet door gebruik ervan te gaan inperken. Zie in dit opzicht ook de reactie van TiDa op de voorgenomen herformuleringen/inperkingen van het gebruiksrecht binnen de geconsulteerde digitale vergunningen (Consultatie Besluit bekendmaking veiling vergunningen commerciële niet-landelijke radio-omroep 2024).

Het introduceren van een maximum percentage voor verkrijging van DAB+ vergunningen vormt een ongewenste breuk met het digitaliseringsbeleid (zie ook uitspraak Raad van State ECLI:NL:RVS:2017:39 en de daarin aangehaalde Stcrt. 2011, 2948, blz. 16 en Stcrt. 2011, 9438, blz. 12). De ommedraai in beleid, zoals binnen deze consultatie te lezen is, valt niet te rijmen met de situatie van digitale en analoge radio anno 2024. Het staat, door de leegstand die het stimuleert, ook haaks op de doelstelling van efficiënt frequentiegebruik. Het trapt extra op de rem in een deelmarkt die al in de file staat zonder uitzicht op vrije doorgang.

CONCLUSIE

Primair pleit TiDa voor het schrappen van het voorgenomen maximum om bovenstaande redenen. De overheid zou terughoudendheid aan de dag moeten leggen voor wat betreft marktrestricties; deze horen alleen thuis in een situatie waarin het noodzakelijk, wenselijk en uitvoerbaar is zonder dat het de markt voor onoplosbare problemen stelt. Secundair pleit TiDa voor het aanpassen van de voorgenomen restrictie. Zij draagt hiertoe enkele alternatieven aan in de door haar ingeschatte volgorde van geschiktheid (startend met de meest geschikte);

1. ALTERNATIEF 1: maximumpercentage afstemmen op de identiteit van het domein; niet-landelijk. Dat zou willen zeggen dat een vergunninghouder nooit in **alle** allotments vergunningen zou mogen verkrijgen. Daarmee wordt per saldo voorkomen dat een vergunninghouder ooit beschikt over een 'landelijk' DAB+ netwerk in laag 4.
2. ALTERNATIEF 2: Het maximaliseren van het aantal digitale vergunningen dat een ondernemer per allotment kan verwerven, bijvoorbeeld op maximaal 4. Als mogelijke marktconcentratie als probleem wordt gezien dan is dit middel veel effectiever. Dit voorkomt immers dat één commerciële partij dusdanig veel vergunningen binnen een allotment verwerft dat deze in de praktijk de niet-landelijke commerciële radio binnen dat allotment kan domineren. Binnen elk allotment zal ruimte zijn voor verschillende commerciële spelers. Dit alternatief is verder beter in lijn met de eigendomsbeperking zoals die in de landelijke DAB-lagen geldt.
3. ALTERNATIEF 3: maximumpercentage afstemmen op FM-dekking grootste kavel. Kavel B05 biedt FM-dekking in drie allotments, te weten: HOL2403 (Noord-Holland/Flevoland, 18,84%), HOL2405 (Zuid-Holland/Zeeland, 23,38%) & HOL2406 (Utrecht/Gelderland, 19,77%). Gezamenlijk bieden deze drie allotments nagenoeg 62% demografisch bereik. Omdat digitalisering binnen het FM-bereik te allen tijde mogelijk moet zijn ligt het in de rede om een maximum percentage te kiezen dat minimaal deze combinatie toelaat. Hierbij adviseert TiDa om enige armslag te houden (bijvoorbeeld middels een maximum van 70%) om ervoor te zorgen dat, ook bij natuurlijke demografische mutaties en/of technisch verhoogde dekkingsgraden, een in 2025 toegestane allotmentcombinatie ook toegestaan blijft gedurende de vergunningsperiode. Nadeel van dit alternatief is dat het nog steeds een veelheid aan toegestane FM-combinaties onmogelijk maakt en dus de markt nog steeds flink hindert.
4. ALTERNATIEF 4; het maximumpercentage alleen laten gelden voor DAB-only vergunningen. Dat zijn immers de vergunningen voor partijen die een ondernemingsmodel nastreven op basis van de DAB+ en niet op FM. Alle gekoppelde vergunningen zijn binnen een dergelijke opzet nog gedekt onder de 30% FM limiet. Nadeel hiervan is een nog lagere interesse voor de DAB-only vergunningen, aan de andere kant is die er ook bij het voorgestelde 50% maximum.
5. ALTERNATIEF 5; het laten vervallen van de pakketvormen waarbij een digitale vergunning gekoppeld is aan een FM-vergunning. Oftewel het volledig los veilen van de FM-vergunningen en de DAB+-vergunningen. Op die manier worden ondernemers die zich focussen op een FM-model niet beperkt door DAB+ restricties en andersom. Dit alternatief is economisch uiterst zuiver en marktstimulerend maar heeft als

nadeel dat de digitalisatie (met name het uitgangspunt dat het FM-aanbod te allen tijde ook op DAB+ beschikbaar dient te zijn) ondergraven wordt.

Verder wil TiDa aangaande dit maximum het volgende nog onder de aandacht brengen; De voorgestelde 50% limiet op DAB+ is in essentie de introductie van een beperking op gebied in plaats van op totale demografische dekking. Hieruit lijkt een beleidsmatige wens te spreken om NLCO ondernemers te dwingen zich te focussen op een bepaalde (beperkte) regio van Nederland. Dubbele DAB+ dekking binnen die regio wordt nadrukkelijk niet als ongewenst gezien. Eenzelfde partij zou zelfs alle commerciële vergunningen binnen 1 allotment kunnen vergaren (mits de FM-limiet van 30% hierdoor niet overschreden wordt). Het verdwijnen van de zogenaamde 'verboden kavelcombinaties' lijkt verder in deze (beleids)richting te wijzen. Als deze 50% DAB+ limiet onverhoopt toch in de uiteindelijke Regeling komt dan zou ook dubbele FM-dekking (overlappende groene gebieden van kavels) niet meer mee moeten tellen richting het maximum van 30%. Het hanteren van verschillende uitgangspunten (bereik versus gebied) in de normering van FM versus DAB+ is niet uit te leggen.

2. RAPPORT SEO ECONOMISCH ONDERZOEK (SEO) & DE GEVOLGEN BINNEN REGELING

- a) Het risico op collusie wordt aangedragen als primaire rede voor het instellen van reserveprijzen. Daarbij wordt het bestaan van de NLCR centraal gesteld. TiDa en andere onafhankelijke marktpartijen worden potentieel benadeeld door instellen van een reserveprijs, die er met name komt vanwege bestaan van de NLCR waarvan zij geen lid zijn. Ook lijkt het TiDa vreemd als het bestaan van een branchevereniging an sich al voldoende is om een hoog risico op collusie in te schatten.
- b) Prijsopdrijving, met name in het geval van een mogelijke waarde overschatting, wordt niet genoemd als potentieel nadeel van het instellen van een reserveprijs (tabel 1, pag. 2 rapport SEO). Toch is aannemelijk dat de reserveprijs en daaraan gekoppelde geschatte marktwaarde (potentiële) deelnemers aanzet tot een hogere inschatting van waarde en potentieel inkomen. Vergaren van extra financiering/nemen van hoger risico wordt hierdoor gestimuleerd. Omdat SEO beschikte over meer marktinformatie dan veel ondernemers kunnen deze (niet ongegrond) redeneren 'Als zelfs SEO zegt dat dit het waard is kun je er best wat extra geld voor lenen'. Dit is ongewenst; inschatting van waarde (en het gedrag dat hieruit voortvloeit voor en tijdens een veiling) behoort volledig bij deelnemers te liggen.
- c) De voorwaardelijke veiling wordt in de waardebepaling volledig genegeerd, terwijl dit de meest recente peiling is van schaarste. Dat een (voorafgaand aan de veiling) vergunninghouder achteraf het kavel terug kon trekken neemt niet weg dat de veiling open van structuur was waardoor geïnteresseerden zich konden melden en de mogelijkheid hadden een kavel te verwerven. Bestaande vergunninghouders hadden immers grote moeite om het hoofd boven water te houden binnen de toen geldende regionaliteitsregels; het was verre van zeker dat houders de voorwaardelijkheid zouden invoeren als zij zelf niet het hoogste bod deden.
- d) Aantal potentiële deelnemers wordt door deze hoge reserveprijzen sterk verkleind, terwijl SEO zelf al aanhaalt dat er in de markt sprake is van een beperkt aantal grote spelers (pag. 7, eerste bullit rapport SEO). TiDa acht het aannemelijk dat hierdoor kavels niet verdeeld gaan worden. Zij komt hierdoor tot twee vragen;
 - a. Zou een winnend bod in tweede veilingsfase niet onder de reserveprijs moeten kunnen liggen? Je zou immers kunnen concluderen dat er tegen de gestelde reserveprijs geen interesse is gebleken in de eerste veilingsfase.

- b. Worden niet-verdeelde kavels (die dus ook in de tweede fase niet verdeeld worden) snel zonder reserveprijs op de markt gebracht? Waardebepaling bleek immer voor die kavels incorrect.
- e) Het kwalitatieve onderzoek onder houders van niet-landelijke commerciële radiovergunningen laat kostenverhoudingen onterecht buiten beschouwing, iets waar TiDa in haar communicatie naar SEO ten tijde van het onderzoek al voor waarschuwde. Hierdoor geven de door SEO vernoemde opbrengsten van 7,5 miljoen euro over 2022 onterecht een positief beeld van de winstgevendheid van de sector.
- f) SEO kiest voor waardebeoordeling aan de hand van de marktbenadering. Al begrijpt TiDa de keuze voor de methodiek ten opzichte van de kasstroombenadering en kostenbenadering, we kunnen onze ogen niet sluiten voor potentiële problemen die deze keuze met zich meebrengt. De methode van marktbenadering berekent waarde als ware het vanaf 2003 een constante markt en neemt met zich mee dat tussentijds veranderende omstandigheden niet meegenomen kunnen worden. De geschatte marktwaardes zijn derhalve gebaseerd op een verleden dat volgens TiDa ver afwijkt van de huidige situatie én die in de nabije toekomst.
 - i. De FM-vergunning is anno 2025 in hoge mate waarde bepalend in het pakket. Dit is de markt waarop nog een schaarste bestaat en waar een kleinere speler een voordeel kan halen. Zie in dit licht ook de zeer beperkte interesse voor niet-landelijke DAB-only vergunningen. De afnemende relevantie van FM als platform zorgt echter voor tussentijdse waarde afname van de vergunning gedurende haar looptijd. De digitale vergunning neemt de waarde slechts voor een klein deel over omdat op DAB+ veel meer concurrentie is en omdat onzeker is hoe deze distributievorm zich gaat ontwikkelen ten opzichte van IP-distributie. Afschrijving van de verkrijgingskosten binnen een veiling dient dus te gebeuren in veel kortere periode dan 10 jaar, hetgeen juist de winstgevendende exploitatie bij hoge veilingbedragen sterk onder druk zet. SEO houdt hier in haar berekening geen rekening mee.
 - ii. Begin 2023 is er een nieuw luisteronderzoek van start gegaan. Binnen de nieuwe methodiek van dit onderzoek zijn de kleinere radiozenders van Nederland (waaronder de niet-landelijke sector) in de breedte flink onderuit gegaan in marktaandeel. Verdiensten in deze markt zijn juist in hoge mate afhankelijk van dat marktaandeel. Dit heeft grote negatieve gevolgen voor de niet-landelijke branche in zijn totaliteit, die niet meegenomen wordt in de waardebeoordeling van SEO.
 - iii. De jaar op jaar zichtbare afname van onafhankelijke MKB adverteerders ondergraaft hoe langer hoe meer het regionale verdienmodel. Ook dit verkleint elk jaar het verdienpotentieel. Het meenemen van veilingen van lang geleden in de waardebeoordeling gaat voorbij aan deze ontwikkeling.
 - iv. Veel van de meegetelde veilingen vonden plaats in de omstandigheid dat slechts weinig kavels geveild werden. Als de hele markt strijdt om een klein aantal kavels komt hierdoor de prijs logischerwijs hoger uit dan wanneer alle kavels in 1 keer geveild worden.
 - v. De door SEO gehanteerde methode wordt ook minder relevant indien de regelgeving en mogelijkheden van de nieuwe vergunningen afwijken van die binnen de door hen meegerekende veilingen. Recente en nieuwe restricties zorgen echter voor sterk versmalde exploitatiemogelijkheden, denk hierbij bijvoorbeeld aan een nauwer omschreven gebruiksrecht op DAB+ (conceptvergunning binnen thans geconsulteerde Bekendmakingsbesluit), een voorgenomen gebiedsmaximum van 50% DAB+, het invoegen van een 30% programmamaximum op FM-distributie (2022) en een beoogde verbreding van de uitleg wat als één programma gezien mag worden (thans geconsulteerde

wijziging van de Regeling aanwijzing en gebruik frequentieruimte commerciële radio-omroep 2003). De drukkende werking van deze ontwikkelingen worden door SEO niet meegewogen.

- g) SEO adviseert een percentage van 40% van de geschatte marktwaarde om te komen tot de reserveprijs (pag. 18). De geadviseerde 40% lijkt geheel uit de lucht te vallen, SEO zegt enkel dat het percentage *‘volgt uit een afweging van doelstellingen en risico’s’* en dat bij eerdere verdelingen *‘percentages tussen de 20 procent en 60 procent gehanteerd zijn’*. Op dezelfde pagina stelt SEO echter ook dat *‘...de verklaringskracht van de modellen dusdanig is, dat de voorspelde waarden omgeven zijn met aanzienlijke onzekerheden’*. SEO’s advies voor 40% (de mediaan binnen de mogelijke 20-60%) lijkt te wijzen op een inschatting van nadelige risico’s van te hoge reserveprijzen als ‘gemiddeld’. Het lijkt TiDa zeer moeilijk om te beredeneren hoeveel groter deze risico’s zouden moeten zijn voordat SEO het eerder gehanteerde percentage van 20% adviseert.

CONCLUSIE:

Primair pleit TiDa voor een verlaging van de door SEO gehanteerde waardebepaling. Om bovenstaand onder f) genoemde redenen mag verwacht worden dat de werkelijke waarde aanzienlijk lager ligt, dan de door SEO aangedragen bedragen.

Secundair pleit TiDa voor een erkenning van de f) genoemde punten binnen de door SEO zelf erkende onzekerheden bij de voorspelde waarden door uit te gaan van een lager percentage van de waarde om tot de reserveprijzen te komen. Reserveprijzen van 20% van de geschatte marktwaarde ziet TiDa als meer dan voldoende om te voorzien in de primaire doelstelling; het tegengaan van collusie. Het hanteren van een percentage van 20% door EZK zou tevens een tastbare waarschuwing vormen ten opzichte van de markt dat zij de onzekerheden voor de marktwaardering als hoog inschat. Dit werkt realistische biedingen in de hand. TiDa adviseert dan ook het hanteren van deze 20%.

3. ARTIKEL 2.5, LID 2: VERBONDENHEIDSTOETS

Mag TiDa ervan uit gaan dat de verbondenheidstoets, die uitgevoerd wordt naar aanleiding van artikel 2.5, lid 2 van de Regeling, geschiedt aan de hand van dezelfde maatstaven als ten tijde van de veiling van B05, B28, B29 & B34 in 2020? Met andere woorden; datgene wat toen toegestaan was, is nu ook toegestaan?

4. VEILINGSREGELING ARTIKEL 2.10, LID 1.B. AFWIJZING VAN DE AANVRAAG

Omdat de aanvrager niet hoeft te specificeren voor welke kavels hij een aanvraag doet is het bijna onmogelijk om dit artikel correct uit te voeren. Voorbeeld:

Aanvrager 1 hoopt pakketten **NLCO01 + NLCO05** te bemachtigen en vermeldt in zijn aanvraag voor **2** kavels mee te willen doen.

Aanvrager 2 hoopt pakketten **NLCO10 + NLCO11, NLCO12 + NLCO13** te bemachtigen en vermeldt in zijn aanvraag voor **4** kavels mee te willen doen.

De aanvraag van Aanvrager 1 zou (gedeeltelijk) afgewezen moeten worden vanwege overschrijding FM-limiet, die van Aanvrager 2 niet. Maar het verschil tussen de twee is op basis van de aanvraag niet in te schatten. Dit maakt het artikel praktisch onuitvoerbaar. Het artikel zou in huidige aanvraagopzet alleen betrekking kunnen hebben op een totaal aantal kavels dat theoretisch bemachtigd zou kunnen worden zonder de FM-limiet of DAB-limiet te overschrijden. In dit kader verwijst TiDa naar bovenstaande onder 1,i.

5. VEILINGSREGELING ARTIKEL 3.9 MAXIMAAL DEMOGRAFISCH BEREIK

Mag TiDa ervan uitgaan dat de veilingsoftware zo wordt gebouwd dat het onmogelijk is om een bieding uit te brengen op een kavelcombinatie die, op basis van artikel 5 van de

Tijdelijke regeling gebruiksbeperking commerciële radio-omroep, niet is toegestaan? Het is voor een deelnemer onmogelijk om dit, zeker tijdens het veilingsproces, zelf in de gaten te houden.

6. VEILINGSREGELING ARTIKEL 4.2.2. VERLIES ACTIVITEITSPUNTEN

Verlies van activiteitspunten, zoals omschreven binnen artikel 4.2.2 van de geconsulteerde Regeling, vormt een onnodige beperking van de vrijheid van door deelnemers te volgen scenario's.

VOORBEELD: Wanneer een voorkeursscenario van een deelnemer, bestaande uit 1 groot kavel, onhaalbaar wordt door hoog oplopende rondeprijzen dan is het overschakelen naar een alternatief scenario met meerdere kleinere kavels voor de deelnemer logisch, maar binnen de geconsulteerde opzet onmogelijk. De aard en kracht van de klokveiling, ook zoals TiDa die begrijpt uit het rapport van Auctiometrix, is juist de flexibiliteit die deze biedt in scenario's. Iedereen heeft tot op het laatste moment de kans om (binnen het aantal aangevraagde kavels waarvoor ook een zekerheidsstelling verstrekt is), een bieding uit te brengen op 1 kavel of een samenstelling van kavels. Het behoud van origineel activiteitsniveau verstrekt de flexibiliteit zonder afbreuk te doen aan de beleidsdoelstellingen. Een uitzondering op dit behoud van activiteitsniveau zou gesteld kunnen worden voor wanneer een deelnemer een (verlengde) biedronde laat verstrijken zonder dat dit het gevolg is van technische problemen.

7. VEILINGSREGELING ARTIKEL 4.3 HOOGTE BIEDINGEN

- a) Maakt TiDa uit artikel 4.3, tweede lid, correct op dat alleen de veilingmeester de hoogte van biedingen kan bepalen? Met andere woorden dat een deelnemer alleen per ronde kan bepalen voor welke kavel(s) hij wel of niet meegaat in de door de veilingmeester gestelde rondeprijs?
- b) Zal het ook zo gaan gelden dat kavels waarop geen enkele bieding is geweest in een biedronde in de opvolgende ronde in rondeprijs omlaag gaan (stapsgewijs tot aan uiteindelijk de reserveprijs)?

8. VEILINGSREGELING, BIJLAGE 4

Bijlage 4 van de Regeling zou moeten gaan gelden als tabel 2 van bijlage 1 van de 'Tijdelijke regeling gebruiksbeperking commerciële radio-omroep'.

- a) Allereerst lijkt het TiDa duidelijker om de volledige allotmentnamen te hanteren en de frequentieblokken alsmede het gebied slechts ter ondersteuning te vermelden.
'FM-vergunning B01 met daaraan gekoppeld een DAB-vergunning in allotment 8B'
zou vervangen worden door het duidelijkere:
'FM-vergunning B01 met daaraan gekoppeld een DAB-vergunning in allotment HOL2403, frequentieblok 8B (Noord-Holland / Flevoland)'.
- b) 'FM-vergunning B27 met daaraan gekoppeld een DAB-vergunning in allotment 5A' zou moeten zijn: 'FM-vergunning B27 met daaraan gekoppeld een DAB-vergunning in allotment 7C-Z'
- c) 'FM-vergunning B38 met daaraan gekoppeld een DAB-vergunning in allotment ZC-Z' zou moeten zijn: 'FM-vergunning B38 met daaraan gekoppeld een DAB-vergunning in allotment 7C-Z'

9. TOELICHTING BIJ REGELING, PAG 60/72

- a) Mag TiDa ervan uitgaan dat het bij de verschillende allotments genoemde demografisch bereik is berekend aan de hand het bereik dat thans wordt gerealiseerd binnen de allotments en niet op het totaal aantal inwoners in het gebied? Alleen een berekening aan de hand van huidig technisch bereik via de opstelpunten zoals die ten tijde van de Regeling actief zijn geeft een eerlijke verdeling.
- b) Mag TiDa ervan uitgaan dat het bij de verschillende allotments genoemde demografisch bereik is opgebouwd uit alleen inwoners van binnen het allotmentgebied (en dus niet uit gebieden daarbuiten waar toevallig DAB-dekking gerealiseerd wordt)? Gezien het feit dat dubbele dekking in een bepaald gebied niet meetelt voor de 50% limiet mag het nooit zo zijn dat een inwoner van Nederland qua bereik wordt meegeteld in meer dan 1 allotment.

10. DUIDELIJKHEID OVER GEVOLGEN ARTIKEL 3A TIJDELIJKE REGELING GEBRUIKSBEPERKING COMMERCIELE RADIO-OMROEP

Ten gevolge van dit (vernieuwde) artikel is het een houder van een bestaande vergunning in het landelijke of lokale domein weliswaar niet verboden deel te nemen aan de veiling in het niet-landelijke domein, maar zal deze houder deze bestaande vergunning(en) wel in moeten leveren voordat na winst in de veiling een niet-landelijke vergunning op naam gezet kan worden. TiDa raadt aan om (potentiële) deelnemers hierop te wijzen om vertraging en andere problemen in het toewijzingsproces te voorkomen. Het beste zou zijn om hiervoor een termijn/methode te vermelden.

11. DUIDELIJKHEID OVER VERVOLGVERPLICHTINGEN

De Regeling schept volgens TiDa onvoldoende duidelijkheid aan potentiële deelnemers over de financiële vervolgvplichtingen (distributiekosten, Buma-Stemra, SENA, toezichtskosten RDI, toezichtskosten CvdM, Reclame Code Commissie enzovoorts). Het is voor alle partijen onwenselijk als een deelnemer achteraf geen exploitatie weet te bewerkstelligen en snel struikelt. Het expliciet en prominent vermelden van deze posten (die als rechtstreekse vervolgvplichtingen op vergunningsverlening gezien moeten worden) werkt realistische biedingen in de hand en helpt versturende marktontwikkelingen zoals faillissementen te voorkomen. TiDa raadt aan om dit te doen middels een verplicht aan te vinken punt in het aanvraagmodel waarmee de aanvrager verklaart bekend te zijn met de inhoud van;

- a) Artikel 30a Auteurswet en de aanwijzing van Vereniging Buma als enige organisatie die mag bemiddelen inzake muziekauteursrecht.
- b) Artikel 4 van de Wet op de Naburige Rechten en de aanwijzing van Stichting ter Exploitatie van Naburige Rechten (Sena) als enige rechtspersoon belast is met het incasseren van het onder die wet verschuldigde billijke vergoedingen.
- c) De Nederlandse Reclame Code (<https://www.reclamecode.nl/nrc/>) en de hieruit voortvloeiende werking van Stichting Reclame Code.
- d) Bestaande samenwerkingsovereenkomst voor DAB+ doorgifte in allotment(s) waar aanvrager één of meerder vergunningen wenst te vergaren. Een potentiële deelnemer kan via elke vergunninghouder inzage krijgen in de bestaande samenwerkingsovereenkomst en hiermee vooraf zien waar hij instapt bij winst. (Zie in dit kader ook de opmerking aangaande verplichte toetreding tot bestaande samenwerkingsovereenkomsten zoals vermeld in de reactie van TiDa op de consultatie van Besluit bekendmaking veiling vergunningen commerciële niet-landelijke radio-omroep 2024.)

a) t/m d) is mogelijk aan te vullen met de stukken waarop toezichtskosten RDI en CvdM gebaseerd zijn.

BIJLAGE 2

REACTIE TIDA B.V. OP CONSULTATIE BESLUIT BEKENDMAKING VEILING VERGUNNINGEN COMMERCIELE NIET-LANDELIJKE RADIO-OMROEP 2024

1. *Artikel 1 ontwerpbesluit*

Net als bij haar reactie op de consultatie Regeling Aanvraag- en veiling procedure vergunningen niet-landelijke commerciële radio-omroep wenst TiDa meer duidelijkheid over de totstandkoming van de bereiksnormen van de verschillende allotments zoals gecommuniceerd in dit artikel.

- a) Mag TiDa ervan uitgaan dat het bij de verschillende allotments genoemde demografisch bereik is berekend aan de hand het bereik dat thans wordt gerealiseerd binnen de allotments en niet op het totaal aantal inwoners in het gebied? Alleen een berekening aan de hand van huidig technisch bereik via de opstelpunten zoals die ten tijde van de Regeling actief zijn geeft een eerlijke verdeling.
- b) Mag TiDa ervan uitgaan dat het bij de verschillende allotments genoemde demografisch bereik is opgebouwd uit alleen inwoners van binnen het allotmentgebied (en dus niet uit gebieden daarbuiten waar toevallig DAB-dekking gerealiseerd wordt)? Gezien het feit dat dubbele dekking in een bepaald gebied niet meetelt voor de geconsulteerde 50% limiet mag het nooit zo zijn dat een inwoner van Nederland qua bereik wordt meegeteld in méér dan 1 allotment.

2. *Artikel 1 ontwerpbesluit*

Het demografische bereik van kavel B25 is toegenomen van 1,52% (05-04-2022, <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stcrt-2022-7358.html>) naar 2,49% (Artikel 1 ontwerpbesluit 2024). Dit betekent een toename van 63% met gelijkblijvende opstelpunten en, voor zover TiDa kan achterhalen, gelijkblijvende technische parameters. Het lijkt onaannemelijk dat dit het gevolg is van bevolkingsaanwas. Was de 1,52% een fout die nu gecorrigeerd is, klopt de genoemde 2,49% niet, of is hier een andere oorzaak voor?

3. *Bijlages NLCO consultatie bekendmakingsbesluit, Conceptvergunning DAB+ behorend bij pakket + (pag. 202/268 en verder)*

Onderstaande punten hebben ook betrekking op de Conceptvergunning DAB+ ONLY (pag. 207/268 en verder). In onderstaande opsomming wordt echter de artikelnummering van de vergunning behorend bij pakket aangehouden.

a) *Art. 2.3*

TiDa raadt aan om aan het einde van dit artikel te verwijzen naar de bijbehorende FM-vergunning. In huidige formulering kan het gaan over eender welk programma van de vergunninghouder dat op FM wordt uitgezonden, ook dat op een ander kavel.

b) *Art. 2.5*

Huidige formulering zou zo uitgelegd kunnen worden dat het de vergunninghouder beperkt tot 1 programmakanaal. Dat zou een ongewenste versmalling van de commerciële kansen van de vergunninghouder ten opzichte van de huidige digitale

vergunningen omvatten. Beter zou zijn; *'De vergunninghouder zendt ten minste één programmakanaal bestaande uit radioprogramma's uit...'*

c) *Artikel 2.9*

Huidige formulering beperkt de vergunninghouders in de toepassing van gebruik van reestruimte enkel voor kwaliteitsverbetering. Ook dat zou een de commerciële kansen van de vergunninghouder onnodig en ongewenst inperken ten opzichte van de huidige digitale vergunningen. Het zou de vergunninghouder vrij moeten staan om deze ook te gebruiken voor andere protectieniveaus, aanvullende programmakanalen. Gezien de leegstand in laag 4 zou gebruik juist gestimuleerd moeten worden en niet aan banden gelegd moeten worden. Dit komt efficiënt frequentiegebruik ten goede.

d) *Artikel 2.10*

Huidige formulering beperkt de vergunninghouder tot samenwerking met een partij die ook een vergunning heeft. Dat lijkt TiDa een beperking die geen functie heeft. Het is in het voordeel van zowel de luisteraar (keuze), de radio-exploitant (kostenoptimalisatie) als de markt in zijn geheel (concurrentie) om, mits randvoorwaarden als kwaliteit & vergunningsvoorwaarden gedekt blijven, maximale vrijheid in distributie te scheppen. Die voorwaarden blijven gedekt middels de altijd geldende vergunningsvoorwaarden en de samenwerkingsovereenkomsten. Ook hier voorkomt ondernemersvrijheid leegstand en stimuleert het efficiënt frequentiegebruik.

e) *Artikel 2.10 + Artikel 3.5*

Het lijkt TiDa te prefereren dat RDI te allen tijde op de hoogte is wie er met wie op welke manier samenwerkt. Daarmee kan zij altijd de marktontwikkelingen op de voet volgen. De passage 'op verzoek' zou zij dan ook aanraden achterwege te laten.

f) *Artikel 3*

Huidige formulering gaat voorbij aan het feit dat er al doorlopende samenwerkingsovereenkomsten van kracht zijn binnen de allotments. Publieke en commerciële deelnemers hebben hiertoe samen een arbeidsintensief en kostbaar proces doorlopen. RDI beschikt over al deze overeenkomsten. Alle publieke omroepen die in laag 4 actief zijn, maar ook huidige vergunninghouders die mogelijk een nieuwe vergunning in hetzelfde allotment weten te bemachtigen, zijn gebonden aan deze doorlopende overeenkomst alsmede de daaraan gekoppelde overeenkomst met de rechtspersoon die het elektronische communicatienetwerk aangelegd heeft en in stand houdt. Het is onwenselijk dat, naar aanleiding van de veiling, weer opnieuw onderhandeld dient te worden. In alle allotments is er daarom, aansluitend bij de lopende vergunningen, voor gezorgd dat nieuwe toetreders in het allotment onder non-discrimatoire voorwaarden partij kunnen worden bij de samenwerkingsovereenkomst. In de nieuwe DAB-vergunningen dient deshalve opgenomen te worden dat de houder op non-discrimatoire voorwaarden partij dient te worden bij de bestaande samenwerkingsovereenkomst. Wellicht kan RDI deze overeenkomsten ter beschikking stellen aan partijen die een aanvraag hebben ingediend, zodat al deze partijen vooraf een helder beeld hebben van de inhoud en gevolgen.

g) *Artikel 3.4*

De term 'gemachtigde' is erg breed en kan suggereren dat deze persoon/partij gemachtigd is om in brede zin te handelen namens alle vergunninghouders binnen het allotment. Dat is onwenselijk gezien de uiteenlopende belangen van de samenwerkende vergunninghouders. TiDa raadt aan om hier te verwijzen naar een 'aangewezen contactpersoon' of vergelijkbare term met minder juridische connotaties.

4. *Bijlages NLCO consultatie bekendmakingsbesluit, artikel 3 concept vergunning FM-kavels.*
Een flink aantal kavels omvat NIB (Non-Interference Basis) opstelpunten. Voor bijvoorbeeld B26 geldt dit voor 4 van de 8 opstelpunten, terwijl dit kavel meer dan 60k startprijs (geschatte marktwaarde 154k) heeft. Ook bij B09 is het percentage NIB-frequenties hoog. Het ontbreken van een sluitend gebruiksrecht op deze frequenties is een bedreiging voor elke businesscase die op betrokken kavels wordt gebaseerd. Kan een vergunninghouder, wiens opstelpunt(en) door NIB-ontwikkelingen uitgezet of verlaagd/aangepast moet worden in vermogen, rekenen op een compensatie vanuit de uitgevende instantie RDI voor het verlies aan exploitatiemogelijkheden? Of moet de vergunninghouder dit risico incalculeren in het businessmodel? SEO houdt in haar waardebeoordeling en daarop gebaseerde reserveprijzen in ieder geval geen rekening met NIB.
5. *Bijlages NLCO consultatie bekendmakingsbesluit, pag. 149/268*
Er worden bij huidige kavels hier en daar kleine extra opstelpunten gevoegd. Zo wordt het huidige kavel B21 aangevuld met een kleine frequentie in Roermond.
 - a) Wat is het demografisch bereik van deze frequentie op dit opstelpunt?
 - b) Deze frequentie lijkt TiDa, gezien het beperkte vermogen en de locatie die sterk afwijkt van het kerngebied van het kavel, waarde verlagend. Het is namelijk onaannemelijk dat de extra kosten (distributie, stroom, toezichtskosten enz.) ooit terugverdiend kunnen worden uit het extra bereik dat de frequentie biedt. Deze kwestie kan ook spelen bij andere kleine opstelpunten. Zoals TiDa de IHS-waarderingsformule van SEO begrijpt gaat deze echter bij elk opstelpunt uit van waardevermeerdering. Ziet de minister dit ook als een tekortkoming in de waarderingsformule, die waarde overschatting in de hand kan werken?
6. *Bijlages NLCO consultatie bekendmakingsbesluit, pag. 5/268*
Concept vergunning B21 vermeldt een combinatie met een vergunning voor DAB+ in frequentieblok 7C-N. Dit moet zijn 7C-Z.